

Akademik Yayınlarda Üretken Yapay Zekâ (ÜYZ) Kullanım Politikası

Politika, içerik oluşturucular tarafından giderek daha fazla kullanılması beklenen üretken yapay zekâ ve destekli teknolojilerin yükselişi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Fenerbahçe Üniversitesi Dergileri, Üretken Yapay Zekanın akademik yayıncılıkta Yükseköğretim Kurulu'nun "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber" dokümanında belirtilen temel etik değerler çerçevesinde kullanılması (şeffaflık, dürüstlük, özen, adalet ve saygı, gizlilik ve mahremiyetin korunması, hesap verebilirlik ve sorumluluk üstlenme, etik iklimde katkıda bulunma) ve insan katkısının temel olduğu denetimi esas alır. Üretken yapay zekâ (ÜYZ) araçlarının yayıncılık süreçlerindeki yeri, ancak bu etik değerlere uygunluk içinde, sınırlı ve sorumlu kullanımla mümkündür.

Yükseköğretim Kurulu'nun "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Faaliyetlerinde Üretken Yapay Zekâ Kullanımına Dair Etik Rehber" dokümanında belirtildiği üzere, ÜYZ'nin (i) araştırmacıların kendi eğittiği modeller vasıtasıyla veri analizinde, (ii) bilimsel araştırmalarının çevirisinde veya dil kontrolünde, (iii) metin ve görsel etiketlemede ve (iv) veri kalitesinin irdelenmesinde kullanılması uygundur.

Bu politika; yazarlar, hakemler, editörler, veri/görsel üreten tüm paydaşları kapsar. Teknolojideki gelişmeler doğrultusunda Üniversite bu konudaki gelişmeleri izleyerek, mevcut politikasını geliştirecektir.

1. Yazarlar İçin ÜYZ Kullanım Kuralları

Yazarlar, yayımlanma amacıyla dergimize gönderilen çalışmalarında ÜYZ ve destekli teknolojilerin kullanımına ilişkin açıklamalara yer vermelidir. Bu teknolojilerin kullanımının beyan edilmesi, yazarlar, okuyucular, hakemler, editörler ve katkıda bulunanlar arasında şeffaflığı, güveni destekler ve ilgili araç veya teknolojinin kullanım koşullarına uyumu kolaylaştırır.

ÜYZ araçlarının kullanıldığı tüm durumlar, makalede açıkça beyan edilmelidir. Bu beyan, makalenin "Yöntem" veya "Teşekkür" bölümünde yer almalıdır. Beyanda, kullanılan araçların tam adları, sürüm numaraları, nasıl ve hangi amaçlarla kullanıldıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Akademik yazımda makalenin argümanı, teorik katkının ve temel önermelerin geliştirilmesi yazarın sorumluluğundadır. ÜYZ, bu süreçlerde yalnızca yardımcı araçlar olarak görev alabilir.

İzin Verilen Kullanım Alanları

Dil ve Okunabilirlik İyileştirmeleri

Yazarların kendi ürettikleri metinlerde dil bilgisi, yazım, noktalama ve anlatım akıcılığı iyileştirmeleri için ÜYZ kullanımı uygun görülebilir. Bu tür düzenlemeler, özgün metnin içeriğini değiştirmemeli, yalnızca okunabilirliğini artırmalıdır.

Fikir Geliştirme ve Araştırma Planlama

Araştırma sorularının oluşturulması, fikir üretimi ve araştırma planlaması süreçlerinde yardımcı araçlar olarak kullanılabilir. Araştırmanın kavramsal temeli ve yöntemsel çerçevesi, araştırmacının özgün bilimsel bakış açısıyla şekillenmelidir.

Kod Yardımı ve Veri Analizi

Veri analizi için kod oluşturma sürecinde yardımcı araçlar kullanılabilir. ÜYZ teknolojileri, bilimsel olarak kabul görmüş analiz dillerinde (R, Python, SPSS, SAS vb.) kod üretimi amacıyla kullanılabilir. Bu kullanımda temel koşul, üretilen kodun her satırının incelenebilir, anlaşılabilir ve doğrulanabilir olması ile kullanılan analiz yöntemlerinin akademik literatürde kabul görmüş standart istatistiksel teknikler olmasıdır.

Araştırmacılar, ÜYZ destekli üretilen kodları mutlaka gözden geçirmeli ve doğrulamalıdır. Tüm analiz adımları belgelenmeli ve tekrarlanabilir olmalıdır. Ayrıca, analiz için ÜYZ kullanımı makalenin yöntem kısmında açık bir şekilde belirtilmelidir. Bu sorumluluklar, araştırmanın bilimsel bütünlüğünü korumak ve sonuçların güvenilirliğini sağlamak için kritik öneme sahiptir.

Literatür Taramalarında Organizasyon

ÜYZ teknolojileri literatür havuzlarının sistematik olarak taranmasında, benzer çalışmaların gruplandırılmasında, tematik sınıflandırmaların oluşturulmasında ve kaynak yönetiminde yazarlar tarafından kullanılabilir.

Bununla birlikte, literatür incelemesinin derinliği, kalitesi, eleştirel analizi ve bilimsel doğruluğu tamamen yazarın sorumluluğundadır. ÜYZ araçları tarafından sağlanan kategorizasyon, özetleme ve düzenleme önerilerinin mutlaka yazar tarafından doğrulanmalı ve gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.

Kısıtlı veya Yasaklı Kullanım Alanları

İçerik Oluşturma

Makalenin özet, giriş, literatür incelemesi veya tartışma gibi temel kısımlarının ÜYZ tarafından bütünüyle yazılması kesinlikle kabul edilmemektedir. ÜYZ teknolojilerinin bu bölümleri tamamen üretmesi, akademik yazımın özgünlük ve entelektüel katkı ilkelerine aykırıdır. ÜYZ tarafından üretilen çıktıları sadece bir taslak olarak değerlendirilmeli, yazarlar tarafından detaylı bir şekilde kontrol edilmeli, iyileştirilmeli ve özgün biçimde ifade edilmelidir.

Sonuçların Üretilmesi ve Yorumlanması

ÜYZ, araştırma sonuçlarının oluşturulması, raporlanması veya yorumlanması için kullanılamaz. Yazarlar, veri analizinden elde edilen sonuçların kesinliği, genişliği ve meşruiyeti için tam sorumluluk sahibidir.

Kaynak Oluşturma ve Atıf

ÜYZ araçlarını kullanarak uydurma veya doğrulanamayan kaynaklar oluşturmak ya da var olmayan çalışmalara atıfta bulunmak akademik etik ilkelere aykırıdır. Tüm kaynaklar yazarlarca onaylanmalı ve doğru bir şekilde atıf verilmelidir.

Politikaya uyulmadığı durumlarda

- ÜYZ kullanımının açıklanmaması veya kurallara aykırı bir şekilde kullanılması durumunda, makale reddedilebilir.
- Yayımlanmış makalelerde kural ihlali bulunması halinde, makalenin geri çekilmesi veya düzeltme yayımlanması gibi işlemler uygulanabilir.
- Tekrarlanan ihlaller, yazarın dergiye sonraki gönderimlerinin reddedilmesine yol açabilir.

2. Editörler İçin ÜYZ Kullanım Kuralları

Gizlilik ve Fikri Mülkiyet Sorumluluğu

Editörler, yayımlanmamış makaleleri veya ilgili dosya, görsel ve bilgileri ÜYZ araçlarına yüklememelidir. İçerik gizliliği ve yazarın fikri mülkiyet haklarını korumak editörlerin temel sorumluluğudur. Editörler, yayımlanmamış makalelerin herhangi bir bölümünü (cümle, paragraf, görseller, ekli dosyalar veya diğer metin parçaları dahil olmak üzere) ÜYZ araçlarına yükleyemezler.

Değerlendirme Sürecinde ÜYZ Kullanımı

Editörler, makale değerlendirme aşamasında ÜYZ araçlarından sadece dergi yönetimi tarafından izin verilen şekilde yararlanabilirler. ÜYZ kullanımı durumunda yazarların haberdar edilmesini zorunludur.

Yazarların ÜYZ Beyanlarının Değerlendirilmesi

Editörlerin, yazarların ÜYZ kullanımına ilişkin beyanlarını titizlikle incelemesi ve ihtiyaç duyulduğunda ek bilgi istemesi gerekmektedir. ÜYZ kullanımının dergi politikasına uygunluğunu değerlendirmek, editörlerin görevidir.

Şüpheli Durumların Yönetimi

- ÜYZ kullanımı konusunda belirsizliklerin olduğu durumda, editörler sorunu yazarlarla açıkça ele almalı ve gerekirse ek kanıt istemelidir.
- Detaylı inceleme gerektiren durumlar dergi yönetimine iletilmelidir.
- Editörler, ÜYZ teknolojilerindeki gelişmeleri ve dergi politika güncellemelerini düzenli aralıklarla takip etmelidir.

3. Hakemler İçin ÜYZ Kullanım Kuralları

Gizlilik ve Etik Sorumluluk

Hakemler, gönderilen makaleyi veya makalenin herhangi bir bölümünü üretken yapay zekâ aracına yüklememelidir. Bu durum, yazarların gizlilik ve mülkiyet haklarını ihlal edebilir ve makale kişisel olarak tanımlanabilir bilgiler içeriyorsa, veri gizliliği haklarını ihlal edebilir.

Değerlendirme Sürecinde ÜYZ Kullanımı

Hakemler, makale değerlendirme sürecinde ÜYZ araçlarını kullanmaktan kaçınmalıdır. Değerlendirme işlemleri, hakemin kendi uzmanlık ve bilgi düzeyiyle gerçekleştirilmelidir.

Hakemler tarafından şüpheli ÜYZ kullanımı tespit edildiğinde, durum objektif olarak editöre bildirilmelidir. Hakemlerin bildirimi, somut gözlemlere dayalı, objektif ve profesyonel bir dille hazırlanmalıdır. Bu raporda, şüpheyi uyandıran spesifik bölümler, tespit edilen tutarsızlıklar ve ÜYZ kullanımına işaret eden teknik göstergeler detaylı olarak belirtilmelidir. Hakemler, değerlendirmelerinde spekülatif yorumlardan kaçınmalı ve yalnızca gözlemlenebilir kanıtlara dayalı tespitlerini paylaşmalıdırlar.

Kurallara aykırı davranan hakemlerle olan iş birliği sonlandırılır.

4. Görsel, Grafik ve Tablo Oluşturulmasında ÜYZ Kullanımı

Fenerbahçe Üniversitesi Dergileri, ÜYZ teknolojilerinin görsel, grafik ve tablo oluşturmadaki potansiyelini ve bu araçların akademik çalışmalara katkısını kabul eder. Sorumlu kullanım yazarın sorumluluğundadır.

Şeffaflık ve Beyan

- Üretken yapay zekâ araçları kullanılarak oluşturulan tüm görseller, grafikler ve tablolar açıkça belirtilmelidir.
- Beyan, ilgili görselin altındaki açıklamada yer almalı ve kullanılan yapay zekâ aracının adı, sürümü ve ne amaçla kullanıldığı detaylandırılmalıdır.

Bilimsel Doğruluk ve Sorumluluk

Yazarlar, yapay zekâ ile oluşturulan görsellerin bilimsel doğruluğundan ve uygunluğundan tamamen sorumludur ve yazarın kendi araştırma sonuçlarını ve bilimsel anlayışını yansıtmalıdır.

İzin Verilen Kullanım Alanları

- Kavramsal Diyagramlar ve Açıklayıcı Görseller

ÜYZ, teorik yapıları, kavramsal modelleri veya süreçleri görselleştirmek için kullanılabilir. Oluşturulan görseller, yazarın kendi yorumlarını ve açıklamalarını doğru bir şekilde yansıtmalıdır.

- Veri Görselleştirme

Yazarların, **kendi araştırma verilerini** görsel olarak sunmak için ÜYZ araçlarını kullanmaları etkinliği artıracığı için uygundur. Ayrıca, grafik, şema ve tablo tasarımlarında görsel kaliteyi yükseltmek amacıyla bu araçlar kullanılabilir.

İzin Verilmeyen Kullanım Alanları

- ÜYZ araçları, sahte veya manipülatif veri görselleştirmeleri oluşturmak için kesinlikle kullanılamaz.
- Mevcut olmayan araştırma sonuçlarını temsil eden grafik veya tabloların üretilmesi yasaktır.
- Telif hakkı bulunan görsellerin ÜYZ ile taklit edilmesi veya yeniden üretilmesi kabul edilemez.
- Yanıltıcı istatistiksel sunumlar oluşturmak, veri manipülasyonu yapmak veya gerçek bulgularla örtüşmeyen görsel temsiller üretmek için ÜYZ kullanımı kesinlikle yasaktır.
- Ayrıca, başka araştırmacıların çalışmalarından alınan verilerin ÜYZ ile yeniden görselleştirilmesi, orijinal kaynak belirtilmeden yapılamaz.